

МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

УДК 338.46

О.О. КОВАЛЬ

Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет»

СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Стаття розкриває сутність основних сучасних теорій визначення економічної безпеки підприємств. Перераховуються відомі підходи до визначення економічної безпеки, визначаються питання, які вони не охоплюють. Запропоновано методичний підхід до оцінювання рівня економічної безпеки з використанням соціальної складової безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, соціальна складова економічної безпеки, соціальний потенціал підприємства.

О.О. KOVAL

Cherkasy Department of "European University"

THE SOCIAL COMPONENT OF ECONOMIC SECURITY

Abstract - The article reveals the core of the main theories of modern definition of economic security. Known approaches to determining the economic security are enumerated, issues are determined that approaches do not cover. The author summarized existing approaches to defining economic security in three groups.

The methodical approach to the evaluation of economic security using social component security is proposed. It is proved, that all existing approaches to determining the economic security without the social component of economic security may be invalid.

The necessity of further development of the theoretical aspects of the social dimension of economic security is justified. The effect of the application of the social dimension of economic security as the company and society is defined.

Keywords: economic security, the social component of economic security, social potential of the company.

Постановка проблеми. Сьогодні перед більшістю підприємств стоїть гостра проблема створення і використання системи оцінювання і забезпечення своєї економічної безпеки. Така проблема є досить новою як для країни, так і для вітчизняної економічної науки. Завдання щодо всебічного розгляду цієї теми і розроблення практичних рекомендацій із забезпечення економічної безпеки підприємств стоїть перед дослідниками в галузі економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, у висвітлення проблем, пов'язаних із стійкістю економічного розвитку, й економічною безпекою підприємства зокрема, вагомий внесок здійснено провідними зарубіжними і вітчизняними науковцями, серед яких М. Альберт, О.М. Бандурка, В.Є. Духов, І.А. Ігнат'єва, М.М. Мартиненко, М.Х. Мескон, К.Я. Петрова, Н.О. Подлужна, Л.І. Федулова, Ф. Хедоури, І.М. Червяков, З.Є. Шершньова й інші.

Метою статті є узагальнення існуючих підходів до визначення економічної безпеки підприємства та обґрунтування і визначення соціальної складової економічної безпеки підприємства.

Виклад основного матеріалу. Такі науковці, як А.В. Козаченко, В.П. Пономарева й А.Н. Ляшенко вважають, що підприємство знаходиться в зоні економічної безпеки, якщо його виробничо-господарська діяльність є прибутковою [2, с. 150]. Такий підхід до визначення рівня економічної безпеки підприємства заснований на тому, що джерелом забезпечення економічної безпеки підприємства є прибуток, одержаний у результаті взаємодії підприємства з суб'єктами зовнішнього середовища. Методи аналізу прибутку та похідних показників від нього широко описані в економічній літературі.

Бальну оцінку рівня безпеки пропонують використовувати такі науковці, як Ф. Євдокімов, О. Мізіна, О. Бородіна, для здійснення експрес-оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Основою такого підходу є розрахунок граничних значень показників і складання їх рейтингу.

За узагальненням автора можна виділити наступні підходи до виміру економічної безпеки підприємства:

- засновані на використанні показника прибутку та похідних від нього;
- заснований на використанні рейтингового оцінювання;
- заснований на діагностиці можливого банкрутства.

Події останніх років показують, що на даний час для підприємства важливим є досягнення соціальних результатів та відсутність соціальної напруги. Якщо на підприємстві не забезпечуються певні соціальні результати, то всі вищеперераховані методи можуть виявитися недійсними. При чому виникнення соціальної напруги на підприємстві не діагностується вище перерахованими методами. Тому можна запропонувати соціальну складову економічної безпеки підприємства.

За кордоном ідея соціальної відповідальності бізнесу народилася півстоліття тому, коли в країнах з розвинутою ринковою економікою збільшився середній клас. У середині 1970-х рр. виникло визначення так званої корпоративної соціальної відповідальності. Проблематика корпоративної соціальної відповідальності

привертає увагу багатьох представників фінансової науки. Серед визначних вітчизняних науковців треба відзначити О.Д. Василика, М.І. Долішного, В.М. Гейця, В.Л. Осецького, А.А. Чухна, С.І. Юрія. Проте, незважаючи на значні досягнення у вирішенні теоретико-методологічних питань соціальної відповідальності бізнесу, ціла низка питань, пов'язаних безпосередньо з механізмом мотивації соціальної відповідальності бізнесу, залишаються недостатньо дослідженими і тому потребують додаткового вивчення.

Участь у соціальних ініціативах також дає змогу збільшити вартість акцій компанії, забезпечує здатність додатково залучити нових інвесторів. Окрім того, соціально активні корпорації менш вразливі до екологічних та моральних ризиків.

Соціальні позитивні результати для бізнесу – це отримання передусім зацікавлених працівників, наявність довготермінових планів та зобов'язань, сильні та надійні партнерства. Позитивний соціальний корпоративний імідж впливає на купівельні рішення споживачів, просування товарів та послуг, престижність самої корпорації.

Слід відмітити, що задача формування соціальної складової, яка формує економічну безпеку підприємства на даний час розв'язано не повністю. Автором запропоновано поняття соціального потенціалу підприємства, який може забезпечувати соціальну складову економічної безпеки підприємства.

Питання визначення та формування соціального потенціалу висвітлювали такі українські вчені як Полякова Е.І. Степанова І.С. [3]. Так, наприклад, Полякова Е.І. прямо пов'язувала економічну безпеку підприємства з соціальним потенціалом. У розвиток оцінки соціального потенціалу внесли вклад російські вчені: Уткін Е.А., Іванов В.Н., Складар Е.Н., Зверкович І.О. [4].

За визначенням Полякової Е.І. [3, с.15–20] соціальний потенціал підприємства – це рівень цивільної свідомості і соціальної зрілості, ступінь засвоєння працівником норм ставлення до праці, ціннісні орієнтації, інтереси, потреби і запити в сфері праці, виходячи з ієрархії потреб людини. Це саме визначення дає Федонін О. С. в праці «Потенціал підприємства: формування та оцінка».

Рис. 1. Структура соціального потенціалу підприємства (розробка автора)

На відміну від українських вчених, російські вчені Складар Е.Н., Зверкович І.О. наводять більш предметне визначення: «соціальний потенціал промислового підприємства складається з двох взаємопов'язаних компонентів: адміністративного (умови формування і розвитку соціального потенціалу) і особистісного (інтелектуальний, адаптаційний, фізичний та інші потенціали працівника)» [4]. Але ці визначення ставлять на перше місце поняття, які досить складно виміряти, тим більше спланувати (ціннісні орієнтації, інтереси, потреби і запити в сфері праці) та не враховують ресурси, якими будуть задовольнятися ці соціальні потреби. На думку автора, та з урахування вищевикладеного, структура соціального потенціалу є тривірневою і складається з таких компонентів:

- особистісний компонент (види особистих потенціалів робітника);
- компонент формування персоналу (компонент, який забезпечує мотивацію та компетенцію працівника та відтворення здатності працівника до праці);
- організаційний компонент (компонент, який забезпечує умови праці працівника в масштабах підприємства).

Об'єктивна оцінка складових соціального потенціалу зараз наражається на істотні труднощі, пов'язані з відсутністю науково обґрунтованої і загально визнаної методики визначення її рівня. Вочевидь, таке явище зумовлене не лише браком уваги відповідних галузей науки до розв'язання цієї вкрай актуальної проблеми, але й надзвичайною складністю самих соціальних процесів.

Поєднання всіх трьох компонентів складає уточнену структуру соціального потенціалу підприємства на рис. 1.

Застосування в плануванні діяльності підприємства трирівневої структури соціального потенціалу дозволить упорядкувати засоби відтворення персоналу підприємства в єдине ціле та значно посилить економічну безпеку підприємства.

Формування визначення соціального потенціалу та його складових має методичне значення, а саме:

- вперше складові соціального потенціалу, які відповідають за економічну безпеку підприємства будуть чітко визначені та класифіковані;
- об'єднання складових в певний вид потенціалу дозволить комплексно вирішувати задачу їх планування та застосовувати системний метод планування;
- об'єднання складових в певний вид потенціалу дозволить застосовувати в плануванні економіко-математичні методи моделювання та оптимізації;

Застосування соціального потенціалу в забезпеченні соціальної складової економічної безпеки може відбуватися за стандартною схемою, яка відображена в таблиці 1.

Таблиця 1

**Застосування показника соціального потенціалу
для забезпечення соціальної складової економічної безпеки**

Показник соціального потенціалу підприємства	Значення показника соціального потенціалу		
	N ₁	N ₂	N ₃
	Низьке значення, яке вимагає збільшення складової економічної безпеки	Середнє значення складової, яке достатнє для нормального існування та безпеки підприємства	Високе значення, яке забезпечує ефективну роботу підприємства

Застосування показника соціального потенціалу в забезпеченні економічної безпеки підприємства потребує формування його оціночного апарату. На даний час такий апарат не є уточненим. Існуючі показники соціального розвитку підприємства не дають уявлення про стан в цілому та значення показника соціального потенціалу.

Зростання соціальної складової економічної безпеки підприємства впливає і на підприємство, і на суспільство. Так, вигодами, які отримує підприємство від забезпечення соціальної складової економічної безпеки, є наступні:

- забезпечення суспільної репутації організації;
- зростання довіри населення до діяльності компанії, її товарів та послуг;
- підвищення професіоналізму та розвиток кадрового потенціалу на підприємстві, забезпечення лояльності персоналу;
- можливість формування безпечного середовища діяльності та розвитку компанії завдяки власній корпоративній політиці;
- відповідність нормам і стандартам світової економічної спільноти;
- можливість формування партнерських відносин із владними структурами, громадськістю та засобами масової інформації.

Висновки. В статті обґрунтована та визначена соціальна складова економічної безпеки підприємства, яку забезпечує соціальний потенціал підприємства.

Визначена структура складових соціального потенціалу має наступні властивості:

- для оптимізації планування елементів даної структури можна застосовувати економіко-математичні методи планування;
- в подальшому в роботі для оцінки соціальної складової можна застосувати методику рейтингового оцінювання;
- для удосконалення процесу планування за цією структурою можна застосувати інформаційні технології.

На даний час розвиток підприємства та його економічна безпека не зводиться до вирішення лише певних виробничих завдань, а він повинен все більше бути пов'язаний з активною участю в реалізації соціальних, економічних, комерційних та управлінських завдань. З огляду на це, стратегічним завданням

планування соціальної складової економічної безпеки підприємства можна вважати підготовку працівника, який зацікавлений в якості продукту, економії ресурсів підприємства та в зниженні собівартості продукції.

Література

1. Основи економічної безпеки / [О. М. Бандурка, В. Є. Духов, К. Я. Петрова, І. М. Червяков]. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
2. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 279 с.
3. Полякова Е.І. Управління посиленням економічної безпеки підприємства за функціональною складовою – соціальний потенціал / Е.І. Полякова // Наукові праці ДОННТУ. – 2008. – Випуск 33. – С. 20–25.
4. Скляр Е.Н. Управление развитием социального потенциала промышленных предприятий / Е.Н. Скляр, И.О. Зверкович // Вестник Брянского государственного университета. – 2008. – № 1. – С. 76–81.

References

1. Osnovy ekonomichnoi bezpeki. O. M. Bandurka, V. E. Duxov, K. YA. Petrova, I. M. Chervyakov. Kharkiv : vid-vo Nac. Un-tu vnutr. sprav, 2003. 236 s.
2. Kozachenko A. V., Ponomarev V. P., Lyashenko A. N. Ekonomicheskaya bezopasnost predpriatia: sushnoct i mekhanizm obespechenia. K.: Libra, 2003. 279 s.
3. Polyakova E.I. Upravlinnya posilinyam ekonomichnoi bezpeki pidpriemstva za funkcionalnou skladovou – socialniy potencial. Naukovi praci DOnNTU. 2008. Vipusk 33. s. 20–25.
4. Sklyar E.N., Zverkovich I.O. Upravlenie razvitiem socialnogo potenciala promishlennix predpriyatij. Vesnik Bryanskogo gosudarstvennogo universiteta. 2008. № 1. s. 76–81.

Рецензія/Peer review : 30.3.2015 р.

Надрукована/Printed : 10.5.2015 р.

Стаття рецензована редакційною колегією